

Закінчило ся *Studium Carpato-Ruthenorum* 2012 у Пряшові

29. юна 2012 одбыло ся святочне закінчіння 3. річника Міжнародной літньої школы русинського языка і культури – *Studium Carpato-Ruthenorum* 2012 в ідални інтернату Пряшівской універзиты (ПУ) в Пряшові. Переданём сертифікатів абсолвентам ся так закінчив 3-тыжденный едукачный проєкт, якого главным організатором од року 2010 є Інститут русинського языка і культури ПУ (ІРЯК).

Святочну і приємну атмосферу од самого зачатку заключного вечора до програму внесли члени русинської музично-співацької групи *Пайташе* зо Снины на челі з *Мігр. Даном Гулаєм*. Абсолвентів і гостів 3. річника літньої школы русинського языка і культури на заключнім вечері привітала за главного організатора директорка ІРЯК ПУ доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., яка ся приговорила к притомным, оцінила значіння проєкту про розвой і пропаґацію карпаторусиністичных студій і ініціювала участників пороздумовати о пропозиціях на іновацію програму далшых річників літньої школы. Подяковала *веджіню ПУ* за створіння приязных умов на реалізацію проєкту, спонзорам за фінанчну поміч, конкретно *Інж. Міланови Нягончакови* з Гуменного, *Інж. Мірославои Джупінкови* з Тренчіна, *Інж. Янови Шмайдови* і *Мігр. Славкови Ганікови* зо Свідника, но главно президентови Карпаторусинського научного центра в америцькім Гласпорті – *проф. Др. Павлови Робертови Маґочієви*, який зорганізував фінанчну поміч міджі русинськима організаціїми і індивідуалнима спонзорима в Канаді і США. Вдяка тому шість тогорічных студентів – з Німецька, Чеськой републіки, України, США і Словенська – могло взяти участь на третім річнику літньої школы. Перед абсолвентами выступив і *П. Р. Маґочій*, який подяковав організаторам за приправу і безпроблемовый ход літньої школы, ей абсолвентам за добрый приступ к штудію, а тыж Пряшівській універзиті за всесторонню підпору. Окрем іншого, тыж підкреслив значіння літньої школы і Інституту русинського языка і культури ПУ в Пряшові в процесі розвою карпаторусиністики, причім інститут означив за **главный научный центр карпаторусиністики в світі в сучасности**. За Пряшівску універзиті на заключнім вечері выступила проректорка про заграничны односины *ПаедДр. Івана Цімерманова*, ПгД., яка високо оціни-

ла проєкт літньої школы і роботу інштиту вцілім. Наконєць провела главный офіціальный акт святочного вечора – **передала абсолвентам сертифікаты о закінчіню Studium Carpato-Ruthenorum 2012.**

Далшый програм вечора ся ніс уж в неформальной атмосфері, яку підкріплювали музика і спів *Пайташів*, приятельскы діскусії участників проєкту з учителями і міджі собов, а самособов спів і танець молодых участников літньої школы. Русинський вечер дотворили выслідки творивой ділні штудентів – выставка крашанок, як і традичны русинскы стравы, міджі якими не могли хыбити облюбены пироги і голубкы...

3. Міжнародна літня школа русинського языка і культури на Пряшівській універзиті ся успішно закінчила і была високо оцінена од компетентных гостів і участников. Но організатори уж два дні перед тым на робочім засіданю зачали приправлювати річник четвертый і роздумовати, чім бы го выліпшыти, спестрити. Поможуть їм в тім наісто выслідки анкеты участников, яку організатори реалізують на кождім річнику проєкту і снажать ся програм кождого річника доповнити о новы, участниками жаданы активіты, але і предмети штудія. За тогорічны іші раз треба подяковати лекторам, організаторам і перекладателям за їх нелегку, але зато хосенну і успішну роботу: *проф. Др. Павлови Робертови Маґочієви*, *проф. Др. Патріції Крафчік*, *Мігр. Валерієви Падыкови*, к. н., *Мігр. Янови Калинякови*, доц. ПгДр. Анні Плішковой, ПгД., ПгДр. Кветославі Копоровій, ПгДр. Марті Беньковій, ПгД., *Мігр. Тімеї Верешовій*, ПгД., *Мігр. Аліці Ветошевої*, *Мігр. Еві Едді*, ПгД., і *ПаедДр. Алені Качмаровій*, ПгД. Вдяка належить таксамо ведучім творивых ділень: *Мігр. Марекви Гаєви* і *Іванови Кірешови* (русинскы співанкы), *Мігр. Феодосії Латтовій* (выроба крашанок), *Др. Олені Дуць-Файфер* (сценар і колективна реалізація літературного вечора лавреатів літературной премії А. Духновича), а таксамо **штудентам русинського языка і літературы ПУ** за конверзачны вечоры з тогорічними участниками проєкту. Віримо, же з дакотрыма з них ся в Пряшові стрітимо за рік зась, конкретно **9. – 30. юна 2013 – на 4. річнику Studium Carpato-Ruthenorum...**

А. З., фоткы автора

• На зачатку святочного закінчіння 3. річника Міжнародной літньої школы русинського языка і культури выступили члени музично-співацької групи *Пайташе* зо Снины на челі з *Д. Гулаєм* (першый справа), котры внесли добру атмосферу до заключного програму проєкту.

• На заключнім вечері літньої школы з абсолвентів были: (зліва) *Т. Колтон*, *Т. Верешова* (членка організачного штабу), *В. Баняс*, *М. Гучко*, *Я. Крайковіч*, *М. Бойко* і *А. Кырпан*.

• Штуденты зо Словенська і члени реалізачного штабу літньої школы: (справа) *Л. Сопрякова*, *З. Моліторісова*, *Я. Копривнякова*, *З. Цітрякова*, *А. Ветошева*, *М. Бенькова* і *Ф. Латтова*.

Тото цісло выходить вдяка *К. Дубскій*

На мою справу, же про мізерну підпору штату грозить, же перестануть выходити першы пореволучны русинскы *Народны новинкы*, як перша минулого року зреаґовала загранична читателька і передплатителька – пані *Клара ДУБСКА* з Прагы, сестра небогого *Штефана Бунґаніча* із Збудьской Білой, яка нас потішыла і зарівно несподівала, бо є давно на пензії і несе на плечах уж понад вісем крижиків. А теперь нас по другый раз несподівала, кідь послала спонзорство на половину выробы і експедиції того цісла *Народных новинок*. То є про пензістку велика жертвовность, за котру ей в мені редакчного колективу і наших читателів од шірого сердца дякуєме.

Наконєць припоминаме, же хто хоче фінанчно підпорити выдана далшых тогорічных цісел *Народных новинок*, може на наш банковый рахунок цісло 4012549760/7500 послати подля своїх можностей фінанчну частку, або зо загранича на рахунок ч.: IBAN: SK 76 7500 0000 0040 1254 9760, BIC: CEKOSKBX, на адресу банкы: Československá obchodná banka, робошка Prešov, Hlavná 96, 080 01 Prešov, респ. тыж банковый шек, адресованный на *Rusín a Lidové poviny*, обчаньскы здружіня, яке выдавать *Народны новинкы*.

А. З., шефредактор

• Проректорка про заграничны односины Пряшівской універзиты *І. Цімерманова*, котра своїм прословом святочно закінчила літню школу а на кінцю офіціальной части передала абсолвентам сертифікаты, на фотці з *Моніков Копоровов* з Пряшова (справа).

Дакотры праблемы русиньскай культуры

(Матэрыял быў прапанаваны незалежнаму Выбору экспертаў Рады Еўропы.)

На данім ступню развою русиньскай народнасьці меншыны на Словенску актуальны спосаб фінансаваньня развою культуры Русинів лем пасередніцтвам падпору грантовых праектаў (ад року 1995) ё недостаточным, бо русиньскія культурні хыбляць прафэсійныя працаўнікі адпаведны за ёй развою, таксама цэла адпаведнасьць за ёй рэалізацыю, гаворы перспектыву, ад року 1995, ё лем на плячах добравольных актывістаў, часта пераважна людзей пенсійнага віку. Сістэма змяна в тім прыпадкі, респ. выняток з платнага наряджэня была барз хосенна з оглядам на перспектыву русиньскай народнасьці меншыны, то ё абы штат фінанчна падпорив сістэмовы рабочы пазіцыі прафэсійных працаўнікі (метадікі в культурнае дэятельства, рэдактары в перыядычнай і непэрыядычнай прэсы) в русиньскій культурі, так як то было до року 1995. Русины за каждай влады настольюць жадосьць, жебы ім СР як матэрыскій штат прыдільвав і тату часту фінанцаў, котру іншым народнасьці меншынам даюць іх матэрыскы дэжавы. На парівнаня: кідь в році 1994 в абчаньскім здружэню Русиньска оброда, ведно з ёго Інштуту русиньскаго языка і культуры і рэдакцаў Русин і Народны новинки, было заместных 12 прафэсійных працаўнікі (метадікі, рэдактары, адміністратывны персонел, шофер), так од р. 1995 ё то НУЛА!

Зато актуальна сітуацыя і ўмовы на развою русиньскай культуры не створюють ніяку перспектыву здабыти про роботу в народнасьці сфэры моладых людзей, што ё тых барз непрыязна пазіцыя про русиньску народнасьці меншыну.

Але кідь наша влада і надале думать зістаты при сучасній граванвай сістэмі, то выходячы з дотеперішніх скушеностей мусить забеспечити несторонность членів одборной комісіі Уряду влады СР про русиньску народнасьці меншыну і дэлегавати до нэй одборнікі, котры ся добры визнають в русиньскій праблематіцы і гаворы в актуальных потребах развою культуры той меншыны. Так каждорічно рэгіструеме поносованя на роботу русиньскай комісіі за її неодборный, неабектывный і селектывный приступ к праектам окремых русиньскых народнасьці субектыв і велыкі дэспропорціі при пропонуваню вышкы штатной дотацыі на нях. Штатістыка гаворы о тім, же суть русиньскы обчаньскы здружэня (ОЗ), котрым ся рэгуларно каждорічно схвалюе векшына праектаў, бо маюць в одборной комісіі або заступліня своіма членами (што ё в розпорі з організачным парядком рабочы комісіі), або своіма протэжантамі. З другога боку суть такы ОЗ, котрым „не перейде“ ані еден праект. Поважуеме то за дэскрміначый приступ завиненый нерівностев можностей. Рівность можностей мала бы але быти забеспечена сістэмовым рішэнем, напр. наряджэнем, котре бы гавантовало каждаму ОЗ штатну підпору, напр. на 3 – 5 ёго найвызначнішых і традичных праектаў, а о остатніх праектах бы могла рішати комісія подля іх важности і прыносу про развою народнай ідентичности Русинів. Так бы не мусило доходити к велыкій дэспропорціі міджі кількостев схвалены праектаў про окремы ОЗ (напрыклад, едны ОЗ каждорічно дэстануть підпору на 80 – 90 процент своіх прапанаваных праектаў, а другы не маюць підпорены ані аден праект) і наслідком того ся проглублюють розпоры міджі нима. Не мусило бы доходити ані к такым абсурдным сітуацыям, же зо зміныв зложэня одборной комісіі настае радикална змяна погляду на потребу окремых праектаў, хоць тоты маюць дакілкорічну традичію. Так повтарно доходить к сітуацыі, же напр. перыодікум з высше 20-річных традичіюв зразу стратить штатну підпору, бо так то запропонувала і одголосовала нова група людзей із „конкуречного“ табора, зато же мат в комісіі перевагу.

Едным із барз важных недаткаў сучасной граванвой сістэмы штатной фінанчнай помачі развою народнасьці культуры ё довга адміністратывна процедура, таксама народнасьці ОЗ, як і іх рэдакціі дэстануть уж довгы рокы першы дотацыі в місяцях апріль – в ліпшім прыпадкі, аж септембер – в гіршім прыпадкі, причім до того часу ані не знають, ці іх праект буде вообщэ підпорены (напр. о підпорі в році 2012 сьме ся дэзналі аж в половіні мая, але рэално дотацыі прыйдуть може даколи в місяцях юл – август; в році 2011 дотацыі на русиньску культуру окремы русиньскы ОЗ од Уряду влады СР дэстали аж в августі і септембрі!!!) Народнасьці новинки і часопысы, кідь суть перыодікум, мусять перыодічно, рэгуларно выходити, а то ся пераважна і дэе, але на довг (кідь ё добра сполупраца з друкарнямі). А скады взыти фінанцаў на поштывне? Зо штатной дотацыі на перыодічну прэсу мож на поштывне дати лем 5 %, што ё барз мало, бо поштывне каждым роков ся півшыуе, але процента на поштывне з дотацыі зістають все на еднакій уровні, без зарахованя валорізаціі?! З другога боку поштывне днесь уж ё такэ высоке (гаворы до заграіча), же творыть прыбліжно половіну з поліграфічных накладів. Часть поштывного хоць ся заплаціть з перэдплатного, але то здалека не стачіть, таксама на поштывне мусіме задаважыти фінанцаў од спонзорів або властных здроів, але нераз треба сягнути і до властной кешені (!), жебы перыодічна прэса ся дэстала к своім одберателям і чітателям.

Така процедура – довга і неіста – не ё на хосен развою і якасці народнасьці культуры ані прэсы?!

Александр ЗОЗУЛЯК, Словенська асаціаця русиньскых організацій

Діскусыя Русинів з незалежным Выбором экспертаў Рады Еўропы

Словенська рэпубліка прапанавала третью справу о імплементатіцы Европской харты рэгіональных або меншыновых языків (EXPMJA) Раді Еўропы (РЕ). Незалежный Выбор экспертаў РЕ про імплементатіцу Харты в сучасности аналізуе і перывіруе тату штатну справу з цілём абектывно посудити уровень імплементатіцы окремых параграфів Харты, жебы Словенській рэпубліцы прапанавати рекомандаціі на зліпшіня сітуаціі у процесі вжываня меншыновых языків в розлічных сфэрах жывота. **Оціночна справа буде прапанавана Выбору міністрів РЕ, котры маюць прапанавати далшы рекомандаціі словенській владі. В рамках того оцініня дэлегатіа Выбору экспертаў 30. мая 2012 у Кошіцах ся стрітила з прадставітелями меншыновых языків, міджі котрыма былі і Русины.**

Цілём стрічы было прадіскутовати сітуацыю в областы вжываня русиньскаго языка в сфэры освіты, медіа, культуры, містных і рэгіональных органів, судів, господарьского і сполоченьского жывота і чэрезграічных адносін, як і посудити, як Словенська рэпубліка імплементовала поперэдні рекомандаціі Выбору экспертаў і Выбору міністрів. Зато было потрібне, жебы незалежный выбор дэстав абектывны інфармаціі прыма од прадставітэлів народнасьці меншыны о імплементатіцы Харты у высше уведжыных сфэрах, напрыклад, у сфэры едукаціі учітэлів про матэрыскы школы з русиньскым

выховным языком, едукаціі учітэлів про основны і середні школы з навчанём русиньскаго языка і з навчалным языком русиньскым, едукаціі прафэсійных рабітнікі про меншыновы масмедіі, у сфэры закладаня русиньскых народнасьці школ, вжываня русиньскаго языка на комунальній, рэгіональній і штатной уровні і под. За імплементатіцу Харты в окремых сфэрах вжываня русиньскаго языка на Словенску з Выбором экспертаў РЕ дэскутовали: директорка Інштуту русиньскаго языка і культуры Прышывской універзіты в Прышыві доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., директорка СНМ – Музею русиньскай культуры ПгДр. Ольга Глосікова, др. н., прадседа Рэгіонального клубу Русиньскай оброды у Бардееві Др. Іван Бандуріч і прадседа Русиньскай оброды на Словенску Владимир Противняк. Выбор экспертаў РЕ творыли: прадседа – проф. Стефан Оетер з Німецкы, членове – проф. Ранко Бугарскі зо Сербії і проф. Александр Брестл зо Словенскы. Од русиньскій дэлегатіі Выбор экспертаў РЕ дэстав комплекс матэрыялів тых у писмовій формі.

Трэба лем вірити, же наслідно прапанавана Выбором экспертаў РЕ оціночна справа з конкретнымы рекомандаціям владі СР перспектывно помаже зліпшыти сітуацыю в окремых сфэрах вжываня русиньскаго списового языка в Словенській рэпубліцы.

-р-

Прыоріты Русинів у навчална-выховнай сфэры

(Матэрыял быў прапанаваны незалежнаму Выбору экспертаў Рады Еўропы.)

1. Ё важно в пракціцы аксептовати і релізавати прыату Концепцію навчаня дітэй жытэлів Словенской рэпубліцы русиньскай народнасьці (1996).
2. Выходячы з той Концепціі, ё важно зачінати з выховно-навчалным процесом у матэрыскім русиньскім языку уж од матэрыскых школ, то значіть в селлах із перевагов по русиньскы гаворячого жытэльства дэкларовати матэрыскы школы з выховным языком русиньскым.
3. Выходячы з пункту 2, ё важне зачати з прыправов педагогічных кадрів про матэрыскы школы з выховным языком русиньскым. Концепція прэдпаладаты створіня класы на середніх педагогічных школах у Прышывскім краі з навчанём русиньскаго языка (нажал, дотепер ся то не рэалізуе).
4. Пропонуеме, жебы основны і середні школы з навчанём русиньскаго языка ся претрансформовали на школы з навчалным языком русиньскым.
5. В інтересі захаваня русиньскаго языка і піввышніа якасці навчаня ё важне, абы ся в пракці к нёму зміныв приступ і жебы з неповінного прэдмета ся зарядыв до катэгоріі навчаня матэрыскаго языка як повінного прэдмета в школах у рэгіонах, де жые мінімално 20-процент русиньскаго жытэльства.
6. В школах з навчанём русиньскаго языка навчаня забеспечують переважно некваліфікованы про тот прэдмет педагогы, зато ё важне в інтересі піввышніа якасці іх работы выдавати в русиньскій перыодіці (**Народны новинки**) методічну прылогу (**ёй праект быў Міністрству школьства СР прапанаваны іці в році 2003, нажал, без одзыву.**)
7. В інтересі пестованя позітывного адношіня к матэрыскаму русиньскаму языку дітэй жытэлів СР русиньскай

народнасьці і як допівніа к ёго навчаню таксама важно ё зачати выдавати і фінанчна підпоровати з боку Міністрства школьства, науки, выскуму і шпорту СР часопыс про діти і моладэж у русиньскім языку. (**Праект на такій часопыс під назев Русалка быў наперэд прапанаваны Міністрству школьства СР а потім Міністрству культуры СР, але не быў нігда схвалены**).

8. В інтересі захаваня і развітку матэрыскаго языка Русинів на Словенску ё про тату меншыну важне росшырэвати кількось школ з навчанём русиньскаго языка і з навчалным языком русиньскым. То але выжадуе собі персонелне і фінанчне забеспечіня організачной работы. Зато, же дотепер ся тото дэятельства рэалізуе на базі добровольности окремых членів русиньскых обчаньскых здружэнь, цілы процас росшырэваня русиньскых школ матэ стагнующу тенденцію. Зато пропонуеме створити фонд з боку Міністрства школьства СР, з котраго бы ся такэ дэятельства фінанцовало, і компетентный уряд, котрый бы ніс адпавідность за рэалізацыю становлены задач в процесі развою русиньскаго народнасьці школьства.

9. Ё барз потрібный координуваны і сістэмовый приступ Міністрства школьства СР і Міністрства культуры СР, респ. в сучасности уж Уряду влады СР і Уряду повномічніка про народнасьці меншыны, в компетенціі яких ё рэалізацыя прав народнасьці меншыны на Словенску, жебы при імплементатіцы задач выплываючых з домашней легіслатывы і міджнародных договорів аксептовали прыоріты і шпеціфічности каждай народнасьці меншыны.

Анна ПЛІШКОВА, Інштут русиньскаго языка і культуры ПУ

Вышла книга о Легнаві і ёй манастырю

Особность грекокатолицького священника **ПаедДр. Францішка Данцака** (1939) шырокому русиньскому жытельству не є незнама. Бывшый педагог Грекокатолицькой теологічной факульты Пряшівской універзіты у Пряшові і член Сполку русиньских писателів Словеньска є автором многих публикацій, главно о народнім будителёви Емілови Кубекови, благореченім єпіскопови Василёви Гопкови, але і о многих путницьких місцях дома і в заграничу. Недавно дістала ся до рук читателів ёго найновша публикація в словеньскім языку „**Legnava a jej monastier**“. Цілём автора было шырше отворити двері познаю історіі і сучасности нелем русиньского села Легнава, але і оживити історію легнавского манастыря, о котрім екзітує много легенд і є навсе записаны до історіі регіону Стара Любовня і місійного діятельства церквы.

Презентація книжки ся одбыла 21. апріля 2012 в Храмі св. Іоана Хрестителя в Легнаві. На зачатку той святочной події была Служба Божа, на котрій проповідовали **проф. Павел Данцак** із Пряшова ведно з **о. Францішком Данцаком** і ёго братом **о. Павлом, старшым**.

Отці духовны і віруючі привітали справцю парохіі Малай Липник **о. Йозефа Шолтиса**, до котрой в сучасности патрять як філіалне село Легнава. На святі взяли участь і гості: председа Русиньского культурно-освітнього общества А. Духновича у Пряшові **Мгр. Гавриіл Бескид**, директорка СНМ – Музею русиньской культуры у Пряшові **ПгДр. Ольга Глосікова, др. н.**, історик Сполоченьско-научного інштитуту САН в Кошіцях **ПгДр. Станіслав Конечні, к. н.**, посланец Містьского заступительства в Пряшові **Мгр. Петро Крайняк**, поетка зо Старой Любовні **Моніка Тарчакова**, русиньскій активіста і активный дописователь русиньской пресы з Кошіць **Инж. Іван Фріцькый**, редактор лемківского интернетового „**Radia Lem.fm**“ **Боґдан Горбаль** з Горлиць, котрый зафіксував цілый ход той вызначной акції про Русинів/Лемків, слухачів споминаного радія. З одборным выкладом о даній книжці выступив історик ПгДр. С. Конечні, к. н., котрый оцінив ёй выдання, одборне спрацованя темы, публикачну якість, богатый фотографічний документарный материал, але підкреслив главно ёй вклад до познания села Легнава і ёй заникнувшого василіаньского манастыря з 11. стороча. Высловив пересвідчя, же публикація росшырить інтерес о село Легнава і о тоту часть регіону Словеньска, в котрій лежыть. Автор книжки **о. ПаедДр. Ф. Данцак** подяковав вшыткым, котры з ним сполупрацовали і підпорвали ёго ініціативу написати дану книжку, як і спозорам і добродителям,

(Продовжяна на 4. стор.)

• На святочній презентації найновшой книжки **о. Ф. Данцака** (третій справа) під назвов „**Legnava a jej monastier**“ з одборным выкладом выступив історик **С. Конечні** (третій зліва), по нім выступив і родак з Легнавы, русиньскій активіста **Г. Бескид** (першый справа).

Повномічником про народностны меншыны ся став Ласло Надь

14. юна 2012 на основі голосованя влады СР ся став повномічником влады про народностны меншыны бывшый посланец парламенту Словеньской републікі **Ласло НАДЬ**.

Ёго делеґованя до той функції є выслідком договору влады з партіёв Most-Híd, в якій Л. Надь є членом презідії. В минулости аґенда прав народностных меншын была в компетенції віцепремера, котрого пост сучасна влада выршыла не обсадити.

Уряд повномічника подля схваленого штату є порадным орґаном влады. Своє діятельство буде координувати з ведучім Урядом влады СР і компетентными міністрами. Може формувати робочі ґрупы або комісії. Буде повнити задачи звязаны із захованём, розвоём і підпоров прав народностных меншын і реалізувати системовы рішіня на зліпшіня поставлїня народностных меншын. Буде ся старати о реалізацію і дотримованя внутроштатных і міджнародных повинностей Словеньска односно поставлїня і прав народностных меншын. Ведно з урядом влады, міністерствами і штатными інштитуціями буде проповновати і реалізувати крокы на захованя, розвой і підпору прав народностных меншын. Ёго повинностёв буде підпоровати розвой ідентичности і культурных цінностей народностных

меншын, партіпацію їх представителів на рішаню цілосполоченьских проблемів і старати ся о підвишіня якості їх выховы і освіты.

-р., фотка А. З.

Нова книжка о Андрієвії

Инж. Іван Фріцькый выдав нову книжку під назвов „**Od jari do zimy v rusinskim seli Andrijovala (Spomínania)**“ (позн. ред.: така є ориґінална назва книжки – з неточным переписом русиньского списовного языка з азбуки до латинікы), в котрій за послідні роки уж по четвертый раз своіма думками ся вертать до свого родного села **Андрієва, Бардеёвского окресу**.

„**Першыраз** то было в році 2005, кідь ся Андрієвчане рихтовали ославити 650 років взнику свого села. Тогда мі пришла така думка: заспоминати сі на моє село і ёго історію наголос, і тото даґде записати. Стало ся. На малу магнетофонову казету была записана моя розповідь і передана Сільскому уряду в Андрієвії. Окром того написав ём шыршу статю о історіі і сучасности села Андрієва. Тота статя написана по русиньскы азбуков была опублікована в Народных новинках ч. 13 – 16 і 17 – 20 / 2008.

Другый раз ём ся вернув думками до Андрієвой на праздник Рождества Ісуса Хріста і заспоминав ём, як сьме даколи славили ріствяны свята в Пурдешовій хыжи. На тото ня навела бывша шеф-редакторка InfoРусина **Анна Кузмякова**. Статю ём написав по русиньскы азбуков і была опублікована в новинках InfoРусин, ч. 24 / 2008.

По третій раз ём навщівив Андрієву нелем в думках, але і особно в день святочной події – высвячїня нового Дому смутку 29. мая 2011. Тот історічний день, наїсто, кронікарка села пані **Симкова** записала до кронікы села золотыма буквама. В шыршій статі з фотографіями з высвячїня вернув ём ся думками нелем до минулости і запоминав ём на звыкы звязаны з погробом небіжчика і выпроваджованём ёго на послідню дорогу до вічности, але роздумовав ём і над тым, котры традиції ся уж вытрачають і люде на них поступно забудуть, а котры ся в новій сітуації захирають. О статю написану по русиньскы азбуков был великий інтерес. Была опублікована в репрезентачнім культурно-хрістіаньскім часописі Русин ч. 3 / 2001 і в моїй другій книжці, котра вышла в році 2011 під назвов **3 русиньскым сердцем на долони**.

З тым четвертым роздумованём о звыках в Андрієвії я зачав уж давніше. Мої дівкы і внучкы ня нагваряли, жебы ём написав о тім дашто, як то было даколи, але так, жебы сі тото могло прочитати веце людей, то є і тоты, котры не знають азбуку. Така просьбу ём чув не першый раз. Повім вам єдну пригоду. Новинкы, што писали о рождественных звыках в Андрієвії, ся дістали до рук моїй сестерніці **Зузі Гувовій** (уж небіжці). Тота мі потім телефоновала і дяковала за прекрасне читаня, при котрім ся і засміяла, і поплакала собі, бо ведно зо мнов на тоты часы ріствяных свят заспоминала. Не забыла припомнати, же она новинкы не читала, лем дівка **Вера** а она – слухала. Повіла мі, чом не могла читати – бо азбуков написаный текст читать лем помалы, а покы прочитать рядок, так забуде, што было на зачатку. Зато ём послушав добры рады і книжочку тепер ём написав латиніков. Жаль мі, же ёй тоту книжочку не можу послати там, де тепер є, бо там поштарькы не ходять... Знаю, же за тот мій поступок із латиніков ня русиньска одборна громада не похвалить. Но треба собі тыж усвідомити, же учїня ся азбуку зачало быти в послідніх десятироках „немодерне“, бо зачали дуги переважно вітры зо Западу, і азбука бы дакому могла сперати росшырёвати свій політичний і економічний вплив на країны выходной Европы.

При писаню той книжочки ём ся снажив дотримувати нормы кодифікованого русиньского языка. Но з другого боку я відів перед собов моїх будучих читателів, переважно Андрієвчанів, і зато часто вживам слова з містного андрієвского русиньского діалекту.

(Продовжяна на 4. стор.)

KOREKTNOSŤ A NESPRATNOSŤ SÚ PREDSA NEZLUČITEL'NÉ

(Публікуємо в оригіналі, подобно як і писмо А. Капути, жебы не дішло к неточностям ці скресліню інформацій. Реакцію автора публікуємо на основі закона о пресі.)

Andrej Kaputa – autor článku OPĚŤ SA SÁM USVEDČIL („Народны новинки“, ч. 4, 30. априля 2012) je na hrubom omyle, keď si myslí, že má korektné vzťahy s osobami a organizáciami, ktoré dlhodobo osočujú vo svojich sťažnostiach a ktorým neprávom ubližuje. Zrejme už zabudol, že jeho permanentné útoky voči mne a inštitúcii, v ktorej pracujem, nadobudli až takých rozmerov, že sa tým musel zaoberať súd. V roku 2003 v zmysle uznesenia príslušného súdu sa mi tento „korektný a mierumilovný“ občan osobne ospravedlnil a zároveň zaviazal, že „do budúcnosti zdrží sa osobných invektív voči navrhovateľovi, zoberie späť podané sťažnosti späť vzatím, ktoré doposiaľ neboli vyba-vené a ktoré boli podané na Ministerstvo kultúry SR v Bratislave a Slovenské národné múzeum v Bratislave...“. To, že A. Kaputa pod tlakom orgánov činných v trestnom konaní sa istý čas zdržiaval osobných invektív voči mne, predsa nie je možné považovať za korektný vzťah... Ba ani to, že rôznymi nechutnými a vtieravými spôsobmi sa usiloval naviazať kontakt so mnou a mojimi spolupracovníkmi. Ako sa ukázalo, robil to iba preto, aby nás špehoval a vo vhodnej chvíli znovu pošpinil.

Svoju zlobu a nespratnosť opätovne prejavil v uvedenom článku, v ktorom ma dokonca vyzýva, aby som vyvrátil jeho absurdity na detektore lži. A. Kaputa by sa už konečne mal zamyslieť, ak je toho vôbec schopný, nad svojimi vlastnými nekalými skutkami a klamstvami. Veď ich má na svojom konte toľko, že by mohol byť napojený na detektor lži doživotne.

Príznačné, že tento paškvil je uverejnený v rusínskom kultúrno-spoločenskom mesačníku, avšak paradoxne, respektíve účelovo v slovenskom jazyku, aby ho autor následne mohol v tejto vytlačenej forme rozširovať ďalej so zámerom osočovať a znevažovať moju osobu.

Vzhľadom na to, že sa jedná o nepravdivé, t. j. krivé obvinenia mojej osoby a zámerne poškodzovanie môjho mena, dôrazne vyzývam autora článku, aby sa mi verejne, t. j. v najbližšom čísle mesačníka „Народны новинки“ ospravedlnil. V prípade, že sa tak nestane, budem sa dožadovať spravodlivosti (aj finančnej satisfakcie) iným zákonným spôsobom.

Dr.h.c., PhDr. Miroslav SOPOLIGA, DrSc.,
Svidník

Нова книжка о Андрієвій

(Закінчіня із 3. стор.)

Подля того, якый буде інтерес о тоту книжочку, рихтую ей текст переписати до русиньской азбуки.

На темі той книжочки – звыкы і традиції на селі – не было ся тяжко догварити. На мі лем зістало рішіння – од чого зачати. Споминам сі, же мы хлопці у Пурдеша сьме ся барз тішыли на приход яри, кідь уж всягды буде тепло, будеме мочи ходити босы, будуть пташкы весело співати і много далшых радостей нам принесе ярь. Може і тот радостный момент, кідь ся в природі вшытко пробуджать к жытову, бые главным імпульсом зачати писати од ярьных звыків.

Зато, же книжочка узріла світло світа за короткый час, мушу подяковати своїм дівкам – Тані і Даші, як і моім зятям – Петрови і Карлови. Они знали о кождім моім кроці при писаню і помагали мі добрыма радами, жебы діло было успішне. Незвычайный інтерес моїх внучок о жытов на селі ня іншпировав дакотры звыкы пописати шырше.

Почас писаня мі часто в голові вертіли думкы, ці тота моя робота буде мати змысел, ці іщі буде в днешній модерній добі дакого інтересовати, як даколи люде в Андрієвій жыли, што робили, што їли, як ся облікали і под. Ці уж ся мої похыбности потвердять, або ніт, може тота мала книжочка даколи за 50, 100 років, або і піз-

ніше, порадує того, хто раз буде глядати даяку справу о якійсь русиньскім селі, на місцю котрого в прекрасній зеленій природі буде про Бардеєвчанів вызначена оддыхова зона зо шувныма мурованыма домиками, з невеликым купалиском і чістым потічком повным рыб і раків.“

Инж. Иван ФРИЦЬКИЙ,
автор книжки, Кошіці

ХОЧЕТЕ ШТУДОВАТИ РУСИНЬСКИЙ ЯЗЫК?

В такі припадї собі іщі можете подати приглашкы на учительскы бакаларьскы штудійны програмы (денна форма, 3-річна презенчна форма штудія) до другого кола вступных экзаменів на академічний рік 2012/2013 на Філософічну факулту Пряшівской універзیتی в Пряшові. Приглашкы ся приймають до: **27. августя 2012.**

Приголосити ся мож на штудії русиньского языка і літературы в комбинації з:

- англійцькым языком і літературов,
- французькым языком і літературов,
- німецькым языком і літературов,
- російськым языком і літературов,
- словацькым языком і літературов,
- українськым языком і літературов,
- історіов,
- естетіков,
- етічнов виховов,
- філософіов.

2. коло вступных экзаменів на бакаларьскый ступінь штудія на академічний рік 2012/2013 выголосила і Факулта гуманітних і природных наук ПУ в Пряшові. Приглашкы ся приймають до **31. августя 2012** на комбинації учительскых штудійных програмів:

- екологія – русиньскый язык і література,
- фізика – русиньскый язык і література.

-р-

Вышла книга о Леґнаві і ей монастырю

(Закінчіня із 3. стор.)

котры фінанчно помогли ей выданю. На конець святочной акції к своїм родакам ся пригварив Мґр. Г. Бескид і вызвав їх, жебы не забывали на одказ своїх дідів і прадідів, на свою віру і традиції, і пестовали своє традичне русиньске народне усвідомліня, ку котрому їх вели як їх предкы, так і родолюбы, священници Ґрігорій Бескид (1829 – 1897), Александер Бескид (1854 – 1923), ПґДр. Миколай Бескид (1883 – 1947) і Євґеній Бескид (1890 – 1977) почас їх діятельства у парохії Леґнава. Єдночасно їх попросив, жебы при навщіві містного цінтеря не забывали прийти ку гробам споминаных священників з роду Бескидів, запалили їм свічку і помолили ся за них.

Памятці тых, котры одпочівають на цінтерю в Леґнаві, участници свята ся поклонили, запалили свічки і ведно ся помолили. В далшій части участници акції з церькви пішли к памятной таблі ПґДр. М. Бескида, котра вісить на стіні Сільского уряду в Леґнаві, де за участі старосты села Миколая Кундрата заспоминали на історію і культурны традиції Леґнавы.

В пообіднім часі суботнєго програму участници святочной акції навщівили і Сулин, де за участі старосткы Анны Гіляковой ся поклонили памятці свого вызначного родака, народного будителя Русинів Юлія Ставровского-Попрадова (1850 – 1899) – коло єго памятной таблы. На конець вшыткы участници навщівили містну церьков і были щіро прияты старостков на Сільскім урядї в Суліні.

Юдр. Петро КРАЙНЯК, Пряшів,
фотка з архіву автора

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Адреса: **Људовэ новину, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0905 470 884. Регістрачне ч. **EV 327/08, МІС 49 438.** Предплатне на рік є **8,50 €.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2